Kartverket

Deres ref.:	Vår ref.:		Dato:
	Sak/dok.:	12/00044-102	02.01.2025
	Ark.:	326.12	

Vedtak i navnesak 2024/157 – Kilen og Kilebråten med flere i Aremark, Marker og Halden kommuner

Statens kartverk har i dag gjort vedtak om skrivemåten av flere stedsnavn i Aremark kommune. Et par av navnene ligger delvis i Marker og Halden kommuner. Det går frem av den vedlagte lista hvilke navn som er med i saken.

Vedtaket er gjort med hjemmel i § 7 tredje ledd i lov om stadnamn.

Bakgrunn

I forbindelse med adressering i Aremark kommune ba Språkrådet Kartverket om å reise navnesak for stedsnavnene *Kilen* og *Kilebråten(e)*, jf. brev datert 05.06.2024. Navnesaken ble reist 06.06.2024. Kartverket benyttet samtidig anledningen til å reise navnesak for noen flere navn med skrivemåtestatusen 'foreslått' i Sentralt stedsnavnregister (SSR). Navnesaken ble reist for å fastsette rett skrivemåte for offentlig bruk.

Rettslig grunnlag

Når skrivemåten av et stedsnavn skal fastsettes for offentlig bruk, er hovedregelen at det skal tas utgangspunkt i den nedarva lokale uttalen av navnet. Skrivemåten skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipp for norsk, jf. § 4 første ledd i loven. Skrivemåten skal være praktisk og ikke skygge for meningsinnholdet i navnet, jf. § 1 første ledd.

I *utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn* er det mer detaljerte bestemmelser om hvordan stedsnavn skal normeres.

I tillegg må det tas hensyn til normeringspraksisen i området og skrifttradisjonen for navnet saken gjelder, og hva som er registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR) fra før. Lokale ønsker fra dem som har uttalerett, skal også spille inn. Det skal legges særlig vekt på ønsket til eieren når saken gjelder bruksnavn, og skrivemåten som eieren ønsker, ligger innenfor regelverket.

Skrivemåten av slektsnavn skal ikke påvirke skrivemåten av stedsnavn. Vedtak som gjelder skrivemåten av stedsnavn, får heller ikke følger for skrivemåten av slektsnavn.

Kartverket Besøksadresse: Kartverksveien 21, Hønefoss Postadresse: Postboks 600 Sentrum, 3507 Hønefoss
Telefon: 32 11 80 00 Telefax: 32 11 81 01 E-post: post@kartverket.no Organisasjonsnummer: 971 040 238

Høringssvar

Kartverket sendte saken til kunngjøring i Aremark, Halden og Marker kommuner i brev datert 06.06.2024, i tråd med § 8 i loven. I brev datert 13.08.2024 og 21.08.2024 sendte Aremark kommune de lokale uttalelsene til Språkrådet. På spørsmål om hva som er rett navn på bruk 73/2 og 73/3, svarer kommunen at *Søndre Kilebråten* og *Nordre Kilebråten* blir brukt i dag. De mottok høringssvar fra Ole Anker-Rasch, som skriver: «Bredtjernskoia er navnet vi benytter». Kommunen skriver: «Bredtjernskoia vil være den naturlige uttalen».

Kilesjøen ligger også i Marker kommune. Marker kommune mottok ingen høringsinnspill i saken, men kommunen skriver i brev datert 20.09.2024 at «Kilesjøen er allment kjent som en arm til Øymarksjøen».

Halden kommune mottok heller ingen høringsinnspill. Kommunen skriver i brev datert 04.10.2024: «Den eneste referansen vi finner, er skrivemåten «Teigsørvann» benyttet i jordskiftesak 0100-1960-0003 FYLDENG. Se vedlegg. Halden kommune har ellers ingen anbefaling om skrivemåten i denne saken».

Uttale og skrifttradisjon

Navn	**Skrivemåter på kart**	**Uttale**
Kilen	*Kilen* i SSR og Norgeskart, ØK og Norge 1:50 000.	*Bustadnavn i Østfold* (BØ) har oppslagsform *Kilen* og uttale /’’kji:lən/. Herredsregisteret: 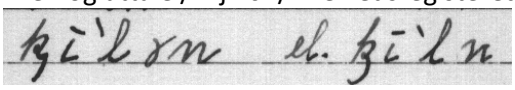
Søndre Kilebråten	*Søndre Kilebråten* i SSR og Norgeskart og ØK. Norge 1: 50 000 har *Bråten/Bråtene*.	Ingen uttaleopplysninger.
Nordre Kilebråten	*Nordre Kilebråten/Bråten* i SSR og Norgeskart. ØK har *Nordre Kilebråten*. Norge 1: 50 000 har *Bråten/Bråtene*.	Ingen uttaleopplysninger.
Kilesjøen	*Kilesjøen* i SSR og Norgeskart, ØK og Norge 1:50 000.	Herredsregisteret har uttalen 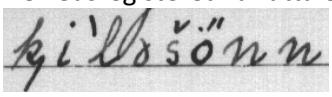
Kilebunn	*Kilebunn* i SSR og Norgeskart og ØK. Står ikke på N50.	Ingen uttaleopplysninger om dette navnet, men BØ skriver under ordet *botn*: «I Østfold uttales *botn* til vanlig [bån] eller [bøn]».
Vestre Kilebunn	*Vestre Kilebunn* i SSR og Norgeskart og ØK. Står ikke på N50.	Jf. merknad til navnet *Kilebunn*.
Kileklevene	*Kileklevene* i SSR og Norgeskart og ØK. Står ikke på N50.	Ingen uttaleopplysninger.
Kileåsen	*Kileåsen* i SSR og Norgeskart, ØK og Norge 1:50 000.	Herredsregisteret har uttalen 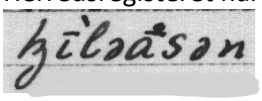
Bråtebukta	*Bråtebukta* i SSR og Norgeskart og ØK. Står ikke på N50.	Ingen uttaleopplysninger.

Kvisler	*Kvisler* i SSR og Norgeskart, ØK og Norge 1:50 000.	BØ har oppslagsformen *Kvisler* og uttalen /’’kveṣlær/. Herredsregisteret har uttalen 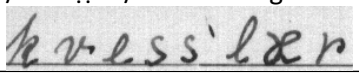
Kvislerkasa	*Kasa* på rektangelmålinger fra 1777, 1820 og 1822. Lokalitet sannsynligvis sørøst for *Hansesætret,* nord for *Moen.*	BØ har ført opp både *Kasa* /’ka:sa/ og *Kvislerkasa* /’’’kveṣlærka:sa/ på bruk 54/6. I dag er det ingen bygninger der.
Kvislersetret	*Kvislerseter/Kvislersæter/Kvislersætret* i SSR og Norgeskart. *Kvislerseter* på ØK. Norge 1:50 000 har *Kvislersæter* (1967, 1976, 1993) og *Kvislerseter* (1996, 2008).	BØ har uttalene /’’kveṣlæṣæ:trə/ og /’’kveṣlærsæ:trə/.
Teigen	*Teigen* i SSR og Norgeskart og ØK. Norge 1:50 000 har *Tejen* (1952) og *Teigen* (1968, 1976, 1995, 2007).	BØ har oppslagsformen *Teigen* og uttalen /’tæiən/.
Teigsbukta	*Teigsbukta* i SSR og Norgeskart og ØK. Ikke på N50.	Ingen uttaleopplysninger om dette navnet.
Teigsørvannet	*Teigsørvann/Teigsørvatn/Teigsørvannet* i SSR og Norgeskart. ØK har *Teigsørvann*. Norge 1: 50 000 har *Teigsörvand* (1952), *Teigsørvatn* (1967, 1976, 1993) og *Teigsørvann* (1996, 2008).	Herredsregisteret har uttalen 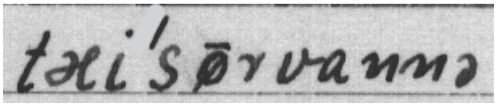
Bredtjernskoia	Selve koia har ikke stått på kart, men N50 har *Bred Tj* (1952) *Breidtjern* (1967, 1976, 1993, 2008) og *Bredtjenn* (1996). SSR og Norgeskart har *Lundebredtjern* og *Bredtjern.* ØK har *Lundebredtjern*.	Ole Fr. Anker-Rasch skriver «Bredtjernskoia er navnet vi benytter». Aremark kommune skriver «Bredtjernskoia vil være den naturlige uttalen». Dette stemmer med uttalen for *Bredtjern* i Herredsregisteret (monoftong): 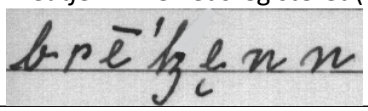

Språkrådets tilråding

Språkrådet tilrår følgende skrivemåter i brev datert 05.11.2024:

- **Kilen** (gård 73), **Kilen** (bruk 73/1), **Søndre Kilebråten** (bruk 73/2), **Nordre Kilebråten** (bruk 73/3), **Kilesjøen** (vann), **Kilebunn** (vik), **Vestre Kilebunn** (vik), **Kileklevene** (annen kulturdetalj), **Kileåsen** (ås) og **Bråtebukta** (vik).
- **Kvisler** (gård 54), **Kvisler** (bruk 54/5) og **Kvislersetret** (seter/støl). Språkrådet skriver at **Kvislerkasa** og **Kasa** er uproblematiske skrivemåter.
- **Teigen** (gård 62), **Teigen** (bruk 62/1), **Teigen** (bruk 65/1), **Teigsbukta** (vik), **Teigsørvannet** (tjern).
- **Bredtjernskoia** (bygg).

Se den vedlagte tilrådinga.

Kartverkets vurdering

Kilen, Søndre Kilebråten, Nordre Kilebråten, Kilebunn, Vestre Kilebunn, Kileklevene, Kileåsen, Bråtebukta

Det har ikke vært tvil om skrivemåten av primærnavnet *Kilen*, men det har vært usikkerhet rundt hvilke navn som brukes om bruk 73/2 og 73/3. I SSR er navnene *Søndre Kilebråten* (73/2) og *Nordre Kilebråten* / *Bråten* (73/3) registrert, og i dagens matrikkel heter de *Kilen* og *Kilebråten nordre*. I oppslagsverket Bustadnavn i Østfold (bind 10) har bnr. 2 navnet *Bråtene*, og bnr. 3 har navnet *Kilebråtene*. På spørsmål om hvilke navn som brukes i dag, svarer Aremark kommune at de bruker *Søndre Kilebråten* og *Nordre Kilebråten*. Språkrådet tilrår disse skrivemåtene, som både er i samsvar med opplysningene fra kommunen og med gjeldende rettskriving.

Kartverket vedtar skrivemåtene **Kilen** (gård 73), **Kilen** (bruk 73/1), **Søndre Kilebråten** (bruk 73/2), **Nordre Kilebråten** (bruk 73/3), **Kilesjøen** (vann), **Kilebunn** (vik), **Vestre Kilebunn** (vik), **Kileklevene** (annen kulturdetalj), **Kileåsen** (ås) og **Bråtebukta** (vik).

Kvisler, Kvislersetret og Kvislerkasa/Kasa

Det første spørsmålet gjelder etterleddet *-seter*/*-sæter* eller bestemt form *-setret*/*-sætret* i navnet *Kvislersetret*. Bestemt form er den vanlige formen i Aremark, f.eks. *Bøensetret* og *Korneliussetret*. Kartverket gjorde samlevedtak om skrivemåte med -e- i navneleddet *seter* 26.03.1999, og navnet skal derfor ha skrivemåte med -e-. Språkrådet tilrår *Kvislersetret* i bestemt form og med -e- i samsvar med gjeldende rettskriving.

Det andre spørsmålet gjelder plasseringen til navnet *Kvislerkasa*/*Kasa* (tidligere bruk 54/6), som lå registrert som 'foreslått' i SSR. Navnet går ifølge *Bustadnamn i Østfold* tilbake til 1700-tallet, og *Kasa* har stått på rektangelmålinger så tidlig som i 1777. Kartverket og kommunen har forsøkt å finne ut hvor bruket har ligget, og Kartverket mener nå å ha funnet riktig posisjon. Navnet blir registrert i SSR med navneobjekttype 'gammel bosettingsplass', ettersom det ikke finnes noen bygninger der lenger. Vi ser mulige rester av bebyggelse på flybilder fra 1960 (Norge i bilder), og lokaliteten er sannsynligvis rett sørøst for *Hansesætret,* nord for *Moen.* Både navnet *Kvislerkasa* (hovednavn) og *Kasa* (undernavn) blir registrert i SSR.

Kartverket vedtar skrivemåtene **Kvisler** (gård 54), **Kvisler** (bruk 54/5), **Kvislersetret** (seter/støl) og **Kvislerkasa** (hovednavn) / **Kasa** (undernavn) (tidligere bruk 54/6).

Teigen, Teigsbukta og Teigsørvannet

Navnene er tatt med i saken fordi *Teigsørvannet* (bestemt form) er registrert som foreslått navn på det som i dag heter *Teigsørvann* (ubestemt form) i SSR. Halden kommune har ingen anbefaling om skrivemåten av navnet, og Aremark kommune har heller ikke kommentert dette navnet. I Herredsregisteret er uttalen /tæi'sørvannə/ registrert (ə = slapp e-lyd, som i vannet). Språkrådet tilrår skrivemåten *Teigsørvannet* i samsvar med uttaleopplysningen fra Herredsregisteret. Ettersom vi ikke har andre opplysninger om uttalen, vedtar Kartverket skrivemåten i bestemt form.

Kartverket vedtar skrivemåtene **Teigen** (gård 62), **Teigen** (bruk 62/1), **Teigen** (bruk 65/1), **Teigsbukta** (vik) og **Teigsørvannet** (tjern).

Bredtjernskoia

Kartverket vedtar skrivemåten **Bredtjernskoia** i samsvar med høringssvar fra Ole Anker-Rasch og svaret fra Aremark kommune, og med Språkrådets tilråding.

Kunngjøring

Kommunen skal sørge for at vedtaket gjøres kjent for de partene i kommunen som har klagerett etter § 12 første ledd i loven, og som ikke er adressater i dette brevet, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Kommunen oppfordres også til å informere innbyggerne i kommunen, f.eks. med notis i lokalavis og på nettsidene sine.

Når vedtaket gjelder skrivemåten av bruksnavn, skal kommunen sende melding om vedtaket direkte til eierne av bruket.

Bruksnavn

Vedtak om skrivemåten av gardsnavn skal som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavn som er identisk med gardsnavnet, eller der gardsnavnet inngår som en del av bruksnavnet. Men etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eget bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetningen er at han/hun kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn (på offentlig kart, på skilt, i matrikkelen, skjøte e.l.). I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon. Klageretten for navnet i andre funksjoner, f.eks. gardsnavnet, faller da bort. Kartverket er formelt vedtaksorgan også for skrivemåten av bruksnavn fastsatt av eieren.

Bruk av vedtatte skrivemåter

Vi vil minne om reglene i stedsnavnloven om plikt til å bruke vedtatte skrivemåter, jf. § 11: «Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.» Det vil si organer for stat, fylkeskommune og kommune samt selskaper som det offentlige eier fullt ut.

Vi presiserer at lov om stadnamn regulerer *offentlig* bruk av stedsnavn. Privatpersoner og bedrifter som ikke er heleide av det offentlige, er derfor ikke pålagt å følge vedtatte skrivemåter.

Når det samme navnet er brukt om ulike navneobjekter på samme sted, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten i de andre funksjonene. **Dersom dette vedtaket blir stående uten at det blir påklagd, legger vi derfor til grunn at kommunen vedtar samme skrivemåten i ev. adressenavn og adressetilleggsnavn der navnet blir brukt.**

Når det er gjort vedtak om adressenavn, skal den vedtatte skrivemåten legges inn i matrikkelen, og adressenavn i SSR vil bli oppdatert fra matrikkelen. Vedtak om adressenavn skal fortsatt sendes til bl.a. Kartverket, jf. § 9 fjerde ledd i forskrift om stadnamn.

Kartverket fører den vedtatte skrivemåten av bruksnavn i SSR, og skrivemåten hentes inn i matrikkelen derifra.

Klage

Vedtak om skrivemåten kan etter § 12 i lov om stadnamn påklages av dem som etter § 6 bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stedsnavn. Klagefristen er tre uker fra meldinga om vedtaket er kommet fram til mottaker, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Dersom meldinga skjer med offentlig kunngjøring, starter klagefristen fra den dagen vedtaket blir kunngjort første gang. De som har klagerett, har rett til å se saksdokumentene, som er arkivert hos vedtaksorganet. Det er anledning til å søke om utsatt iverksetting av vedtaket til klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

En eventuell klage skal sendes til Kartverket med kopi til kommunen. Klagen skal grunngis, og grunngivinga må behandle alle navn eller navneledd klagen gjelder.

Når man tar opp en klagesak, gjelder de samme saksbehandlingsreglene som for navnesaker ellers. Dersom vedtaket blir opprettholdt, sender Kartverket saken videre til klagenemnda for stedsnavnsaker, som er oppnevnt av Kulturdepartementet.

Lenker: Lov om stadnamn

Forskrift om stadnamn

Utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn

Med vennlig hilsen

Helge Dønvold
seksjonsleder

Helle Janss Haugli
saksbehandler

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi: SPRÅKRÅDET
HALDEN KOMMUNE
MARKER KOMMUNE

Vedlegg: Språkrådets tilråding
Navneliste